

HOOG OPGELEID, LAAG INKOMEN DE SITUATIE VAN BUITENSCHOOLSE KUNSTDOCENTEN EN ARTISTIEK BEGELEIDERS

HENK VINKEN EN TEUNIS IJDENS

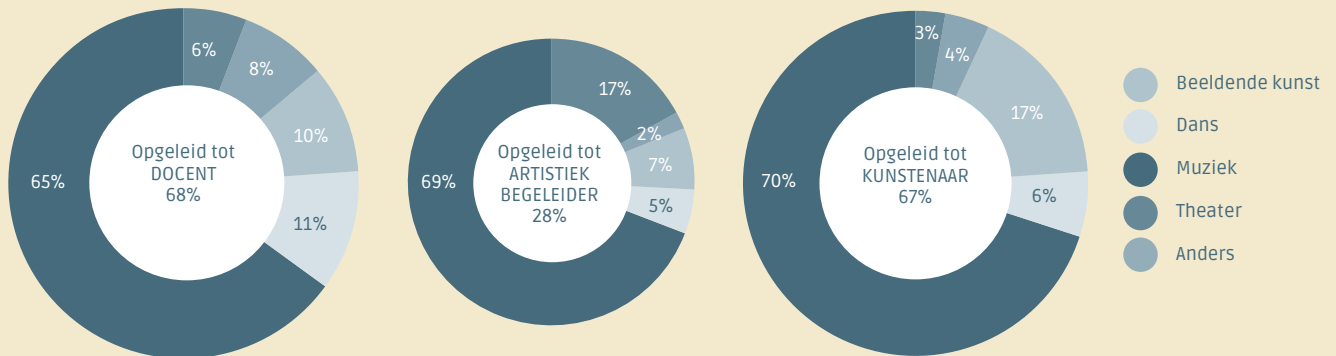
Een groot deel van de voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie bestaat uit lessen, workshops en trainingen van docenten in de buitenschoolse kunsteducatie en uit begeleiding van amateurkunstenaars door artistiek kader als regisseurs, dirigenten of choreografen. Welke opleiding hebben ze doorlopen en met welk beroep identificeren ze zich? Werken ze in loondienst of als zelfstandige? En, wat verdienen ze eigenlijk? Een eerste indruk op basis van een proefenquête van het LKCA in juni 2014 onder 170 kunstdocenten en artistiek begeleiders.

STEVIGE INVESTERING IN DE EIGEN OPLEIDING

De overgrote meerderheid van de kunstdocenten en artistiek begeleiders (97%) heeft een of meer opleidingen, cursussen of leergangen voor het werk als kunstenaar, kunst-docent of artistiek begeleider gevolgd, zo blijkt uit de enquête van het LKCA. Hiervan heeft het grootste deel (92%) een opleiding gevolgd aan een hbo-instelling voor kunstvakonderwijs. In de enquête is doorgevraagd naar de soorten opleidingen die bij een hbo-instelling zijn gevolgd. Figuur 1 geeft de cijfers weer.

1

HBO-OPLEIDING TOT DOCENT, ARTISTIEK BEGELEIDER EN KUNSTENAAR NAAR DISCIPLINE

Zo'n twee derde van de ondervraagden is opgeleid tot docent, bijna een derde tot artistiek begeleider en ook weer twee derde tot uitvoerend, scheppend of toegepast werkend kunstenaar. Muziek is duidelijk de dominante discipline, zowel onder de tot docent, artistiek begeleider als kunstenaar opgeleiden. Respectievelijk 97%, 91% en 79% van hen heeft daarin een hbo-diploma. Ongeveer een derde (31%) heeft een master-opleiding op kunstzinnig of cultureel gebied gevolgd (89% hiervan met diploma) en nog eens 75% heeft een andere cursus of opleiding gevolgd voor het werk als kunstenaar, kunstdocent of artistiek begeleider.

Docenten en artistiek begeleiders hebben veel geïnvesteerd in opleidingen op het eigen vakgebied. Tellen we alle opleidingen bij elkaar op – de docentenopleidingen, de opleidingen tot artistiek begeleider, scheppend, uitvoerend en toegepast werkend kunstenaar, de master-opleidingen en de overige gevolgde cursussen of opleidingen – dan heeft men gemiddeld genomen een aantal van 2,8 opleidingen gevolgd. Vijf personen hebben zelfs zes van de totaal zeven verschillende soorten opleidingsvormen gevolgd. Slechts zeven respondenten hebben geen enkele opleiding op het eigen vakgebied gevolgd.

De stevige opleidingsinvestering blijkt ook uit het aantal jaren dat men met de opleidingen bezig is. Gemiddeld hebben alle respondenten gedurende 8,6 jaar relevante opleidingen, cursussen en leergangen op het gebied van de kunsten gevolgd. We kijken hierna of deze grote investering in opleidingen zich ook vertaalt in een stevige arbeidsmarkt- en inkomenspositie.

SLECHTS ZEVEN RESPONDENTEN VOLGDEN GEEN ENKELE OPLEIDING OP HET EIGEN VAKGEBIED

WERK EN BEROEP

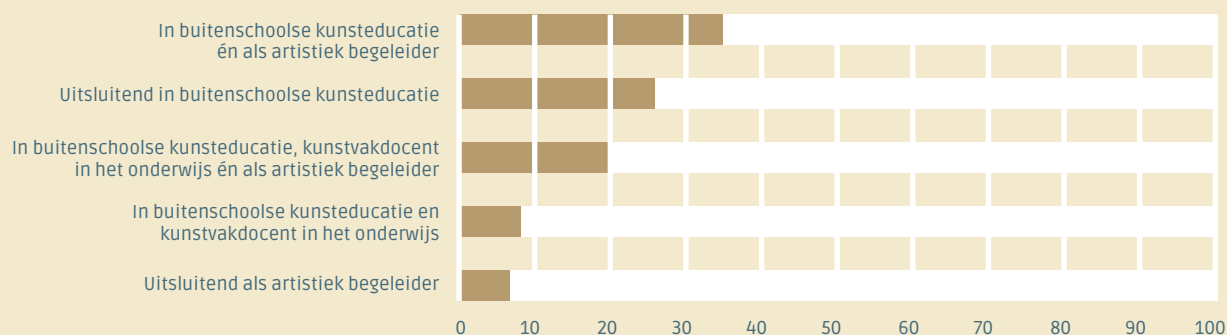
Aan de docenten en artistiek begeleiders is een groot aantal vragen gesteld over het werk en het beroep. Hier concentreren we ons op de volgende onderwerpen: werkkringen, beroepsidentiteit, beroepsuitoefening, wensen voor uitbreiding van uren of omzet en de omzetten zelf. Een en ander is afgezet tegen andere kenmerken zoals het aantal uren dat men werkt maar ook de investering in jaren opleiding.

Werkkringen

Kunstdocenten en artistiek begeleiders combineren diverse werkkringen. De grootste groep combineert de werkkringen van buitenschoolse kunstdocent en artistiek begeleider. Daarna volgt de groep die uitsluitend werkzaam is in de buitenschoolse kunsteducatie en vervolgens degenen die drie werkkringen combineren: buitenschoolse en binnenschoolse kunsteducatie en artistieke begeleiding.

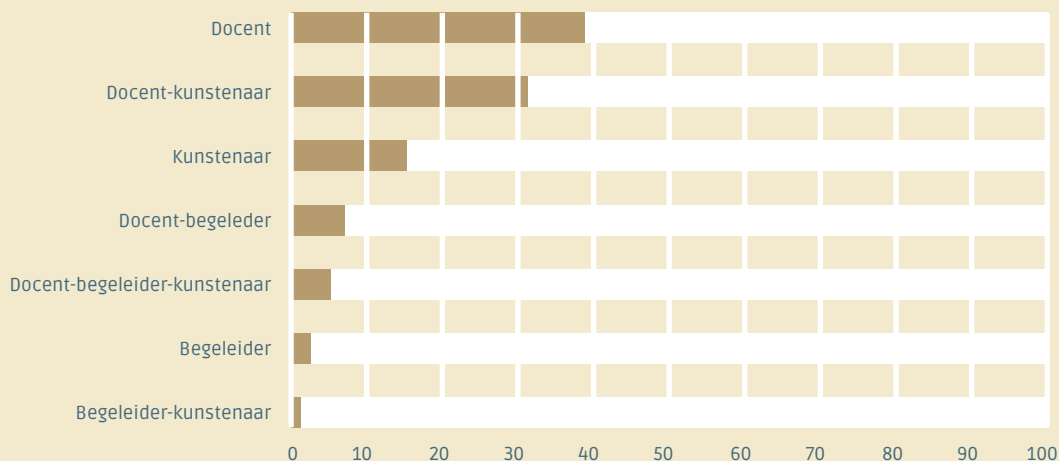
2

WERKKRING VAN RESPONDENTEN, IN %

Beroepsidentiteit: meestal docent of docent-kunstenaar

De plaats waar men werkt komt niet per definitie overeen met het beroep dat men zegt te hebben. Het is mogelijk dat men als docent werkzaam is, maar zichzelf toch voornamelijk als kunstenaar beschouwt. Antwoorden op de open vraag naar het beroep dat men uitoefent, verwijzen naar de beroepsidentiteit. Ruim de helft van de respondenten noemt één beroep, een grote minderheid van ruim vier op de tien noemt meerdere beroepen. Een enkeling noemt zes beroepen. De genoemde beroepen zijn gecodeerd en verdeeld in drie hoofdgroepen: docent, begeleider en kunstenaar. De meeste respondenten noemen zich docent (39%) of docent-kunstenaar (31%). In figuur 3 staan ook de andere opties vermeld.

Van de combinaties tussen beroepen komt de combinatie docent-kunstenaar het vaakst voor, met bijna een derde van de respondenten. Overige combinaties zijn marginaal vertegenwoordigd. Zo noemt maar 7% zich docent én begeleider en 5% docent, begeleider én kunstenaar.

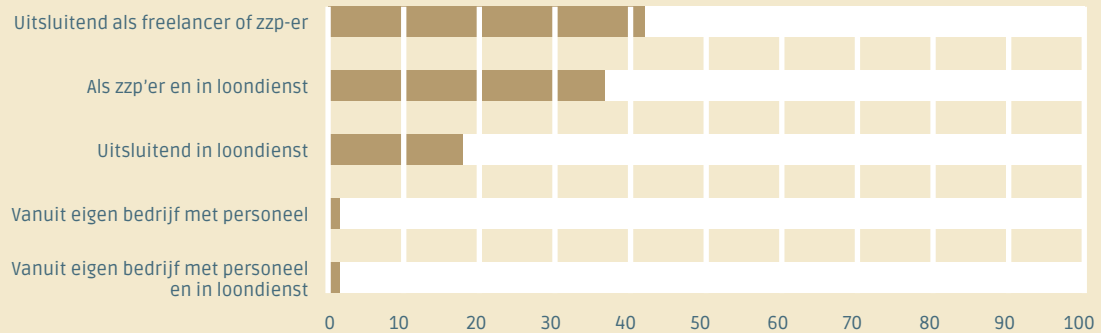
Werkkring en beroepsidentiteit: slechts gedeeltelijke overeenkomst

Er is een matige overlap tussen het zelfgenoemde beroep, ofwel de beroepsidentiteit, en de werkring. Bijna 30% van degenen die zich uitsluitend docent noemen, heeft ook een werkring uitsluitend als buitenschools kunstdocent. Anderen combineren hun docentschap met overige werkkringen. Van de docent-kunstenaars is 43% actief in de werkkringen buitenschoolse kunsteducatie en artistieke begeleiding. Van degenen die zich uitsluitend kunstenaar noemen, heeft 56% werk als buitenschools kunstdocent en artistiek begeleider en werkt nog eens 28% werk uitsluitend als buitenschools kunstdocent.

Veel zzp'ers

Behalve in werkring en beroep is er nog variatie mogelijk in de wijze van beroepsuitoefening. Er tekenen zich grosso modo drie groepen af, waarvan de groep freelancers of zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) met een aandeel van vier op tien de grootste is (zie figuur 4). Op de voet gevolgd door mensen die het zzp-bestaan combineren met werk in loondienst. De derde groep bestaat uit mensen die uitsluitend in loondienst werkzaam zijn. Dat gaat op voor twee op de tien docenten en artistiek begeleiders.

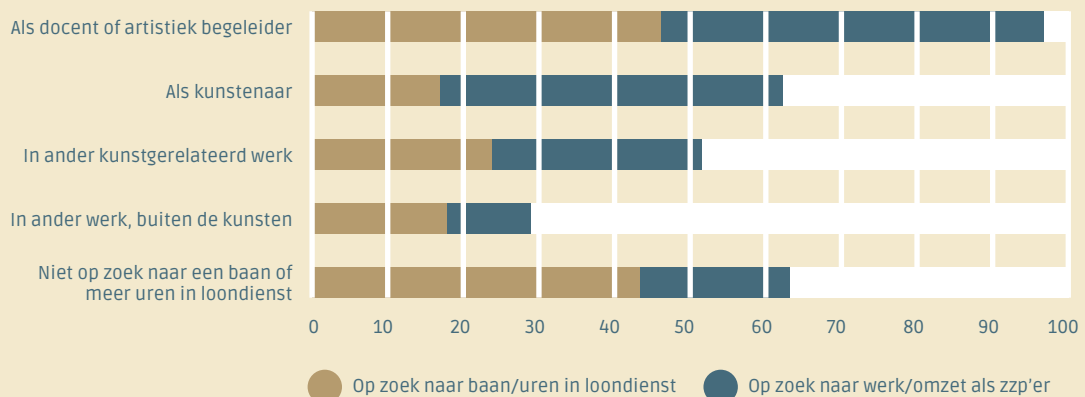
DE GROEP FREELANCERS
OF ZELFSTANDIGEN
ZONDER PERSONEEL IS DE
GROOTSTE

Bijna een kwart van de zelfstandigen zegt uit overtuiging ondernemer dan wel zzp'er te zijn geworden en nog eens 5% noemt bij die keuze de balans tussen werk en privé. De grootste groep van 37% is echter freelancer vanwege een gebrek aan vacatures of vaste banen in het eigen vakgebied en ruim een tiende geeft gedwongen ontslag als reden op. De helft van de zelfstandige kunstdocenten en artistiek begeleiders die aan het onderzoek meewerkten is dus waarschijnlijk niet uit vrije wil freelancer of zzp'er.

Zoeken naar werk en omzet

Er is ook direct gevraagd naar het zoeken naar werk en omzet. Figuur 5 geeft meer details. Bijna de helft is op zoek naar een baan of meer uren in loondienst. Dit onderstreept dat lang niet alle freelancers dat uit vrije wil zijn. Ook is de helft op zoek naar meer werk en omzet als zelfstandige.

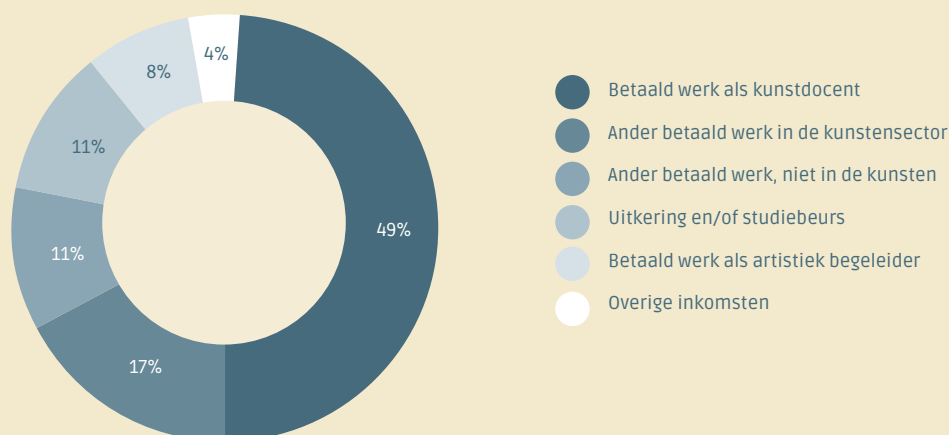
Werk en/of omzet zoeken buiten de kunsten is niet populair. Werk zoeken als zelfstandig werkend kunstenaar is dat wel: bijna de helft (45%) zegt op zoek te zijn naar meer werk en omzet als zelfstandig kunstenaar.

INKOMSTEN: ONBETAALDE UREN, MANNEN VERDIENEN MEER

Wat wordt er verdiend met het werk als kunstdocent of artistiek begeleider en wat wordt er met ander werk verdiend? Kan men ervan rondkomen?

6

INKOMSTEN (BRUTO GEMIDDELD PER WEEK IN DE EERSTE VIJF MAANDEN VAN 2014) NAAR HERKOMST, IN %

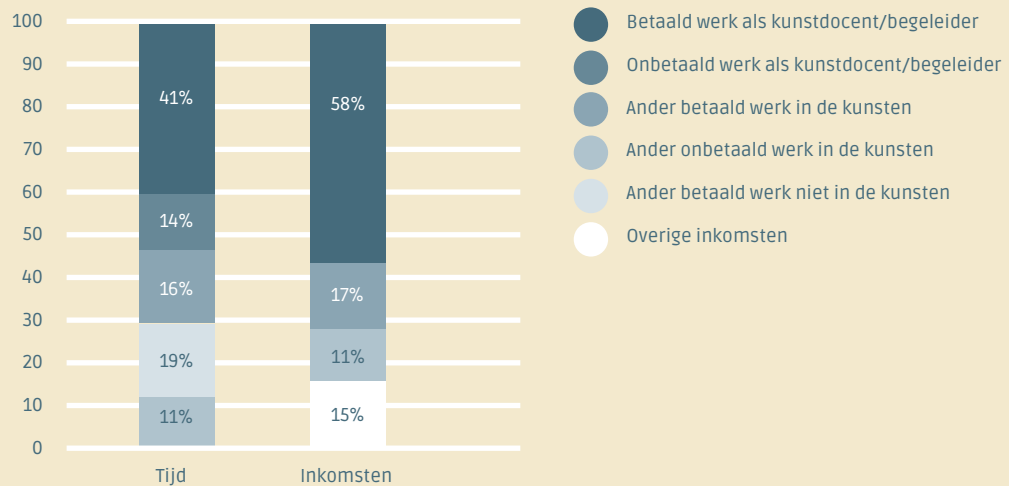

De 170 kunstdocenten en artistiek begeleiders die aan de enquête meewerkten hebben een schatting gemaakt van de procentuele bijdrage van verschillende bronnen in hun bruto inkomsten per maand in de eerste vijf maanden van 2014 (januari tot en met mei 2014): betaald werk als kunstdocent, betaald werk als artistiek begeleider, ander betaald werk in de kunsten, ander betaald werk buiten de kunsten, een uitkering of studiebeurs en overige inkomsten. Vervolgens is gevraagd naar het bedrag dat ze gemiddeld per maand verdienen.

Gemiddeld verdienen de docenten en artistiek begeleiders nog geen 1.700 euro bruto per maand en daarvan is de helft afkomstig uit docentschap en 8% uit werk als artistiek begeleider. Het aandeel van inkomsten uit ander werk in de kunsten is circa een zesde van het totaal. Dat betekent dat driekwart van de inkomsten kunstgerelateerd is en een kwart van de inkomsten uit werk *buiten* de kunsten of een uitkering of studiebeurs of overige bronnen komt.

Een voor de hand liggende vraag is of de inkomsten verband houden met het aantal uren dat men besteedt aan lesgeven en het begeleiden van amateurkunstactiviteiten. In figuur 7 staan de uren, gemiddeld per week in de laatste maanden, naast de inkomsten.

GEMIDDELD VERDIENEN DE
DOCENTEN EN
BEGELEIDERS NOG
GEEN 1.700 EURO BRUTO
PER MAAND

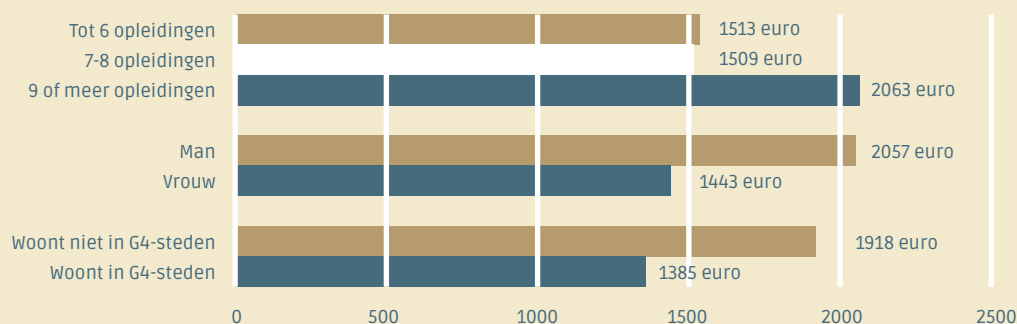
Werk als kunstdocent of begeleider levert gemiddeld 60% van de maandelijkse inkomsten op. Het aandeel van dat werk in de 37 uren die men totaal gemiddeld per week besteedt aan diverse werkzaamheden is 41% (15 uur per week). Voor ander betaald werk in de kunsten is dat 16% (6 uur per week) en voor overig betaald werk, niet in de kunsten, 11% (ruim 4 uur per week). Samengenomen wordt er dus 25 uur per week *betaald* werk verricht. Hiernaast doet men nog bijna 5 uur onbetaald werk als docent dan wel begeleider en ook nog eens bijna 7 uur per week onbetaald werk in de kunsten. Bij elkaar opgeteld maakt het aandeel van onbetaalde activiteiten 33% uit van de werktijd.

Een kernvraag is of men rond kan komen van zijn werk. Ruim vier op de tien respondenten zeggen heel goed of redelijk rond te kunnen komen van de inkomsten uit het werk als docent of begeleider. Iets meer dan de helft zegt amper of niet financieel rond te kunnen komen van dit werk. Als inkomsten uit ander betaald werk erbij worden opgeteld, neemt dit aandeel af naar 29% dat zegt amper of niet rond te kunnen komen.

Er is ook nog nagegaan of de gemiddelde inkomsten verschillen naar werkkring of beroepsidentificatie. Of men *werkzaam* is als docent, als begeleider of in combinaties, dan wel of men zichzelf docent, begeleider, kunstenaar of docent-kunstenaar *noemt*: dat maakt echter weinig of niets uit voor de hoogte van inkomsten uit die verschillende bronnen. We hebben dit ook bekeken voor de volgende groepen: degenen die als zzp'er of in loondienst werken; die al dan niet voor een Centrum voor de Kunsten werken; die als docent, begeleider of kunstenaar zijn opgeleid; die al dan niet een master-opleiding gevolgd hebben en die weinig of juist veel opleidingen gevolgd hebben. Ook is bezien of het uitmaakt of je jonger dan wel ouder bent. In geen van deze gevallen vinden we statistisch sterke en significante verschillen. De verschillen die *wel* significant, dus niet toevallig én sterk zijn, staan in figuur 8 vermeld.

Een hoog aantal opleidingsjaren maakt verschil: de gemiddelde inkomsten zijn duidelijk hoger, rond de 500 euro per maand als men meer dan negen opleidingsjaren achter de rug heeft. Ook verdienen mannen behoorlijk meer, gemiddeld 600 euro meer per maand, dan vrouwen (die, zoals eerder aangegeven, 63% van de responsgroep uitmaken). Tot slot blijkt het inkomen van buitenschoolse kunstdocenten en artistiek begeleiders die buiten de vier grote steden wonen duidelijk hoger te zijn.

29% KAN AMPER OF NIET RONDKOMEN VAN WERK ALS DOCENT EN/OF OF ARTISTIEK BEGELEIDER

CONCLUSIE

SAMENGENOMEN WORDT
ER 25 UUR PER WEEK
BETAALD WERK VERRICHT

VEEL PROFESSIONALS
WILLEN GRAAG MEER UREN
WERKEN

De meeste mensen die werken in de buitenschoolse kunsteducatie of als artistiek begeleider van amateurkunstactiviteiten zien zichzelf vooral als docent of als docent-kunstenaar. Het werk dat men in feite doet past min of meer bij de beroepsidentiteit en valt daar niet altijd mee samen. De kunstenaar kan de docent en begeleider weleens in de weg zitten en omgekeerd. Buitenschoolse kunstdocenten en artistiek begeleiders zijn hoog opgeleide mensen die ook na hun kunstvakopleiding veel aan hun professionele ontwikkeling doen zonder dat daar hoge inkomsten tegenover staan. Veel professionals willen graag meer uren werken (liefst in loondienst) om beter rond te kunnen komen. Meer opleiding gaat gepaard met meer inkomsten. Bij negen opleidingsjaren of meer is het inkomen gemiddeld 500 euro per maand hoger dan voor diegenen die acht jaar of minder opleidingsjaren hebben. Mannen verdienen meer dan vrouwen, net als docenten en begeleiders die buiten de vier grote steden wonen.